

SZKOŁA GŁÓWNA HANDLOWA
W WARSZAWIE

Joanna Falkowska

nr albumu 57910

BANKOWOŚĆ A BUDDYZM

Referat z przedmiotu
Zarządzanie Bankiem

Warszawa, 2014

SPIS TREŚCI

WSTĘP	2
RODZIAŁ I: BUDDYZM	
1. Wprowadzenie.....	3
2. Główne założenia.....	3
3. Zasięg.....	4
RODZIAŁ II: EKONOMIA BUDDYJSKA	
1. Podstawy ekonomii buddyjskiej.....	6
2. Ekonomia buddyjska a kapitalizm.....	7
3. Podejście do konceptu bogactwa.....	8
4. Podejście do konceptu ubóstwa.....	9
5. Znaczenie pieniędzy.....	10
RODZIAŁ III: PODSTAWOWE ZAGADNIENIA FINANSOWE	
1. Inwestowanie po buddyjsku.....	11
2. Idea kredytu w buddyzmie.....	12
RODZIAŁ IV: BANKOWOŚĆ BUDDYJSKA	
1. Etyczne fundamenty bankowości klasycznej a ekonomia buddyjska.....	13
2. Bankowość buddyjska – na przykładzie Banku Sarvodaya.....	14
3. Marketingowe zastosowanie buddyzmu w bankowości	
3.1. Bank Sampath.....	15
3.2. mBank.....	16
4. Bankowość buddyjska - kolejna koncepcja.....	17
WNIOSKI.....	18
WYKAZ LITERATURY	19

WSTĘP

Praca ma na celu analizę stosunku filozofii buddyjskiej do bankowości. Temat referatu wybrany został ze względu na faktyczny brak opracowania tego zagadnienia zarówno w polskiej, jak i zagranicznej literaturze. Ponadto, w ostatnich latach (szczególnie po kryzysie finansowym z 2008 roku) obserwuje się znaczący wzrost zainteresowania filozofią buddyjską. Współcześnie, buddyzm ma pewien wpływ na elity gospodarcze na Zachodzie. Niektórzy ekonomiści, menedżerowie i specjaliści od etyki gospodarowania odwołują się do założeń etyki buddyjskiej oraz są zainspirowani myślą buddyjską. Zdarzają się również próby formułowania buddyjskiego etosu gospodarczego.¹

W pierwszej części referatu przedstawione zostały podstawy systemu myśli buddyjskiej – główne założenia i pojęcia oraz rys historyczny. Następnie poruszono kwestię „ekonomii buddyjskiej”, która istotnie wpływa na zrozumienie podłoża myślowego tegoż systemu. W kolejnych rozdziałach omówiono buddyjską interpretację koncepcji bogactwa, ubóstwa oraz znaczenie pieniędzy.

W drugiej części badania skupiono się na prezentacji podejścia Buddystów do zagadnień dotyczących inwestowania oraz kredytu, a następnie na bankowości buddyjskiej. Omówiono przypadek dwóch buddyjskich banków – Sarvodaya i Sampath Bank. Ujęty został również element marketingowego wykorzystania etosu buddyjskiego, a także nowatorska koncepcja utworzenia buddyjskiego banku.

ROZDZIAŁ I : BUDDYZM

1. WPROWADZENIE

Pozostaje wciąż kwestią otwartą, czy i w jakim stopniu buddyzm można uznawać za religię. Mimo, iż nie ma w niej wyraźnie wyrażonej wizji osobowego Boga, na całym świecie przeważa jednak opinia, że buddyzm jest religią.

Twórcą buddyzmu był Siddharta Gautama (560-480 p. n. e.). W ciągu swojego życia udało mu się osiągnąć „oświecenie”, stąd też właśnie nazwany został „Buddą” - oświeconym. Co warto zaznaczyć, Budda nie był wysłannikiem bożym, tylko wzorem do naśladowania.

---

¹A. Czerniak, *Religie światowe wobec współczesnych wyzwań gospodarczych*, Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa, 2011, s. 29

Nie zajmował się on w zasadzie kwestiami religijnymi ani filozoficznymi, raczej usiłował udzielić praktycznej odpowiedzi na pytanie, jak postępować, aby osiągnąć stan nirwany (*powstrzymanie stawania się, pozbycie się żądz, wyzwolenie umysłu*).

2. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA

Buddyzm określałają tzw. cztery szlachetne prawdy:

- a) Życie człowieka jest cierpieniem.
- b) Głównym źródłem ludzkich cierpień są pragnienia i pożądania.
- c) Istnieje potrzeba i możliwość wyzwolenia się od cierpienia drogą uwolnienia od pragnień i żądz.
- d) Drogą wyjścia z cierpienia jest zwłaszcza przyjęcie **właściwej postawy życiowej**, bazującej na niezbędnych ośmiu postawach:
  - właściwy pogląd i wiedza o rzeczywistości
  - należyte usposobienie – wolne od pożądania, nieżyczliwości i przemocy
  - właściwa mowa – wolna od kłamstwa i oszczerstwa,
  - właściwe postępowanie – polegające na unikaniu złych czynów
  - właściwe życie – np. dobre wykonywanie zawodu bez krzywdzenia innych
  - właściwe dążenie – tłumienie zgubnych uczuć i rozwijanie w sobie dobrych
  - właściwa rozważa – polegająca na kierowaniu się rozsądkiem
  - należyte zatopienie się w sobie, czyli praktykowanie medytacji.²

3. ZASIĘG

Po śmierci Buddy, w ciągu pięciu wieków, jego nauki rozprzestrzeniły się z subkontynentu indyjskiego na centralną, południowo-wschodnią i wschodnią Azję, aby współcześnie dotrzeć również na Zachód. Dane na temat liczebności buddystów na świecie są mocno rozbieżne — w zależności od źródeł podawane są liczby od 230 do 500 milionów³. W 2008 roku na świecie było 380 mln buddystów, co daje buddyzmowi piąte miejsce wśród najliczebniejszych religii świata po chrześcijaństwie, islamie, hinduizmie i tradycyjnej, ludowej religii chińskiej (taoizm, konfucjanizm).

---

²K. Kietliński, *Etyka w biznesie i zarządzaniu*, Oficyna Ekonomiczna, Warszawa, 2005 s. 29

³*National and World Religion Statistics: Buddhism – World* http://www.adherents.com/Na/Na_94.html

Buddyzm dominuje obecnie głównie w części krajów Dalekiego Wschodu - najczęściej wyznawców znajduje się oczywiście w kolebce buddyzmu, czyli Azji .

Wśród krajów azjatyckich gdzie buddyści stanowią powyżej 35% ludności należy wymienić: Mongolię, Koreę, Japonię, Wietnam, Laos, Birmę, Tajlandię i Nepal. Pozostałe państwa, w których odsetek buddystów jest wysoki to: Chiny, Cejlon, Kambodża oraz Indie.

Buddyzm jest przy tym religią państwową w Butanie, Kambodży i Tajlandii. Obecnie liczy się, iż w Europie jest 3 miliony buddystów, głównie w Rosji, Francji i Wielkiej Brytanii.⁴ Również w Polsce prowadzą działalność oficjalnie zarejestrowane przez MSWiA buddyjskie związki wyznaniowe.

RODZIAŁ II: EKONOMIA BUDDYJSKA

1. PODSTAWY EKONOMII BUDDYJSKIEJ

Wprawdzie ekonomia buddyjska nie jest ścisłą teorią na temat gospodarowania i finansów, porusza istotne kwestie z punktu widzenia życia gospodarczego. Podstawę stanowi kilka kluczowych myśli.

Pierwsza z nich brzmi następująco: „prowadząc działalność gospodarczą, można przysparzać korzyści sobie i innym” (Shinran, 1173-1263). Zysk nie jest sprawą wyłącznie osobistą, lecz kolektywną, brakuje tutaj rozróżnienia swoje-cudze.⁵ *„Pomyślność jednostki w społeczeństwach azjatyckich, zdeterminowanych przez konfucjańskie i buddyjskie wzory kulturowe, osiągnana jest dzięki realizacji interesów zbiorowych, podczas gdy pomyślność zbiorowa w społeczeństwach zachodnich osiągnana jest dzięki realizacji interesów indywidualnych.”*⁶

Za drugą kluczową ideę ekonomii buddyjskiej uznać można „ekonomię tolerancji i pokoju”. W Japonii przekonanie o potrzebie stworzenia ekonomii pokoju wyraził najdobitniej pewien buddyjski uczyony, który stwierdził, że Japonia, jako kraj buddyjski, nie powinna utrzymywać stosunków handlowych z państwami, które produkują i sprzedają narzędzia wojny.

Ekonomia według buddyzmu powinna być również „ekologiczną”, mająca na celu

---

⁴*Buddhists in the world* www.vipassanafoundation.com

⁵Shinichi Inoue, „Nowa ekonomia dla ratowania Ziemi – buddyjski punkt widzenia” z „Uważność na targowisku: globalny rynek i masowa konsumpcja a świadome życie”., Warszawa 2004, s. 73-75

⁶A. Czerniak, *Religie...* op. cit., s. 157

ratowanie Ziemi.

Nieodłącznym elementem podejścia do sfery gospodarczej powinna być prostota. Odnosi się ona zarówno do stylu życia, jak i wykonywanej pracy.

Stephen Batchelor wymienia również „ekonomię szczodrości”, która wpisuje się w buddyjskie podejście.⁷ Co jednak warto podkreślić, prowadzenie działalności gospodarczej, mimo angażowania się w pomoc charytatywną może rozwijać się dalej, a szczodrość nie musi zakłócać budowania firmy.

Omawiając ekonomię buddyjską, warto wspomnieć o kluczowych pojęciach doktryny buddyjskiej: współzależności i nietrwałości. Współzależność oznacza, że wszystko istnieje tylko dzięki czemuś innemu i w odniesieniu do czegoś innego. Nietrwałość natomiast - nic nie pozostaje niezmiennie, wszystko powstaje i zanika. Stąd zupełnie odmienne podejście buddystów do kwestii odpowiedzialności w biznesie oraz braku przywiązania do zyskowności.

Kwintesencją idei ekonomii buddyjskiej może być stwierdzenie, że dzięki włączeniu kwestii duchowych oraz etycznych w pragmatykę biznesu, jego ostateczny wymiar sięga daleko dalej niż tylko podwyższanie kapitału spółki.

2. EKONOMIA BUDDYJSKA A KAPITALIZM

W XX wieku pojawił się buddyzm społecznie zaangażowany, mający na celu adaptację zasad buddyjskich do życia społecznego poprzez praktykowanie uważności w życiu codziennym.⁸ Ideałem buddyzmu jest uważność w każdej chwili życia, nie tylko podczas medytacji ale także w codziennym życiu: wtedy, gdy wybieramy środek transportu, robimy zakupy, zamawiamy dania w restauracji. Zachowania ekonomiczne są manifestacją postaw społecznych, a te z kolei odzwierciedlają wyznawane przez społeczeństwo wartości, takie jak miłująca dobroć (*metta*), współczucie (*karuna*), bezstronność (*upekha*).

Buddyści popierają wszelkie działania nastawione na ludzkie dobro a nie dobro korporacji. W poniższej tabeli przedstawiono różnice pomiędzy globalnym kapitalizmem a

---

⁷L. Karczewski, *Etyka gospodarcza Orientu*, Politechnika Opolska, Opole 2009, s. 38-41

⁸C.S Queen, *Introduction: A New Buddhism, Engaged Buddhism in the West*, Wisdom Publications, Boston, 2000, s. 8, 22-23.

glokalnym buddyzmem.⁹

Zagadnienie	Kapitalizm globalistyczny	Buddyzm
kapitał	materiałny: pieniądze i środki produkcji	naturalny i ludzki
zasięg	globalny - globalizm	lokalny - glokalizm
największa wartość	pieniądze	świadome życie
cel działalności ekonomicznej	maksymalizacja zysków	pobudzenie wydajności
odpowiedzialność	słaba, niejasna	silna (prawo karmy)
rola rządu	ochrona własności	troska o rozwój społeczny
handel	wolny	zrównoważony
stosunek do natury	eksploatacyjny	ekologiczny

3. PODEJŚCIE DO KONCEPCJI BOGACTWA

Buddyzm może kojarzyć się z religią ascetyczną. Obraz mnicha pogrążonego w medytacji, odzianego w skromne szaty, kreuje wrażenie „oderwania od świata”. Buddyści, zgodnie z taką wizją, winni wieść skromne życie, a nawet – bardzo nędznie. Tymczasem, buddyzm wcale nie gloryfikuje biedy.

Zgodnie z naukami buddyjskimi, każdy jest kowalem własnego losu. Jeśli odwołać się do zagadnień dotyczących kapitalizmu po japońsku – buddyjski mnich Suzuki Shosan uważał, że praca każdego człowieka – bez względu na to, czym on się zajmuje – ma głęboką wartość samą w sobie i jest ścieżką do oświecenia. „*Ci, którzy angażują się w działalność gospodarczą, muszą czerpać zysk ze swoich wysiłków, pracując tak, jakby praca była praktyką duchową*”. Licznym wyznawcom swoich nauk – kupcom – obiecywał, że jeśli sumiennie będą się oddawać praktykom duchowym, wszyscy zyskają życie duchowe, a jednocześnie doczekają się nagród finansowych – co bardzo przypomina protestancki etos

---

⁹ J. Sieradzan, *Ekonomia buddyjska a kapitalizm w: Etyka gospodarcza Orientu*, Politechnika Opolska, Opole 2009, s. 54-55

pracy.¹⁰

Budda „promował” drogę środka między skrajnym umartwianiem się a hedonistycznym próżniactwem. Dlatego zarabianie pieniędzy nie jest złe, jeżeli pozostaje w zgodzie z naukami Oświeconego.¹¹ Z buddyjskiego punktu widzenia zarówno głód jak i przejedzenie są cierpieniem. Zdaniem Shinichi Inoue, tokijskiego bankiera i przewodniczącego Fundacji Krzewienia Buddyzmu, istotą podejścia do ekonomii jest „dbanie o podstawowy komfort wszystkich istot, a nie tylko własny”.¹² Przy takim obrazie sytuacji, rzeczywiście można zrozumieć ugrupowania buddyjskie, które swoje zyski materialne reinwestują w rozwój swojej działalności. Za przykład posłużyć tutaj mogą szkoły Sokka Gokkai z Japonii oraz Dhammakaya z Tajlandii, które głoszą nauki, iż **zysk to oznaka duchowego błogosławieństwa**.

Majątek nabyty uczciwą drogą, zgodnie z naukami Buddy, przynosił cztery rodzaje szczęścia: bezpieczeństwo ekonomiczne; możliwość hojnego zaspokojenia potrzeb własnych i cudzych; spokój umysłu, który towarzyszy wolności od zadłużenia; życie bez poczucia winy.

Jednocześnie, Gautama głosił, że doczesny dobrobyt materialny nie jest celem i spełnieniem ludzkiej egzystencji; że jest nim przeobrażenie sposobu bycia jednostki skoncentrowanej na sobie i powodowanej chciwością w życie otwarte na innych i **wolne od chciwości**.

4. PODEJŚCIE DO KONCEPTU UBÓSTWA

David L. Roy twierdzi, iż „*tradycyjnym buddyjskim rozwiązaniem problemu ubóstwa jest dana (ofiarowanie lub szczodrość)*”. *Dana* jest najważniejszym konceptem w buddyjskim myśleniu o społeczeństwie i ekonomii, ponieważ to jest główny sposób na to, że nieprzywiązanie jest rozwijane i demonstrowane. Nawołuje buddystów do ukazywania współczucia dla tych, którzy potrzebują pomocy.

Ubóstwo zdecydowanie nie jest pochwalane przez buddystów, mimo częstego (niewłaściwego) kojarzenia tej religii z ascezą. Sam Budda odżegnywał się od ascetycznego życia, wychwalając “drogę środka”.

---

¹⁰S. Inoue, *Nowa ekonomia dla ratowania Ziemi – buddyjski punkt widzenia*[w:] *Uważność na targowisku: globalny rynek i masowa konsumpcja a świadome życie.*, Jacek Santorski&Co. Warszawa 2004, s. 71

¹¹R. Kossakowski, „*Budda w kulturze konsumpcji*”, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2011 s.232

¹²S. Inoue, ... op. cit., s.68

Według Buddyzmu, ubóstwo powoduje cierpienie. Jako filozofia, która opowiada się za eliminacją wszelkiego cierpienia, Buddyzm nie popiera ubóstwa. Buddyzm jednak za wartościowe uważa uwolnienie się od przywiązania do dóbr materialnych. Ubóstwo w powszechnie rozumianym znaczeniu polega na nieposiadaniu podstawowych dóbr umożliwiających przyzwoite życie - wolność od głodu i choroby. Buddyzm dostrzega istotność zapewniania ludziom minimum socjalnego. Pokonywanie biedy nie powinno być jednak rozumiane jako spełnianie kolejnych zachcianek i sztucznie wykreowanych przez marketing potrzeb konsumpcyjnych.

5. ZNACZENIE PIENIĘDZY

Według kanonu palijskiego, (najstarszego zapisu nauk Buddy), należy chronić swoje zarobki, zadawać się z dobrymi ludźmi i żyć tak, jak pozwalają nam posiadane środki.

Zachód i wschód wykształciły jednak odmienne poglądy na pieniądź.

“Buddyjskie nauki podkreślają jednocześnie “pustkę” wszechrzeczy, że nic nie jest oddzielnym bytem. Owa “pustość” pieniędzy staje się oczywista, gdy przyjrzymy się pojawiającym się walutom alternatywnym. Jest ich teraz ponad 800 na całym świecie. Na co dzień zapominamy, że to my jesteśmy współtwórcami pieniądza. To my nadajemy mu autorytet i władzę. (...) Pieniądze nie mogą istnieć same w sobie, nie mają żadnej wartości ponad taką, jaką my im dajemy.”¹³

W niektórych społecznościach działają owe lokalne systemy wymiany i handlu (LETS - Local Exchange and Trading Systems), będące zorganizowanymi systemami wymiany barterowej. Dzięki takim sieciom osoby niezamożne lub nieposiadające “prawdziwych” pieniędzy mogą uczestniczyć w lokalnym obiegu gospodarczym i czerpać z niego korzyści. Systemy LETS okazują się szczególnym dobrodziejstwem w rejonach o wysokim bezrobociu.

ROZDZIAŁ III: PODSTAWOWE ZAGADNIENIA FINANSOWE

1. INWESTOWANIE PO BUDDYJSKU

Wskazania Buddy są jasno wyrażone w jego naukach – radzi przeznaczać jedną czwartą na konsumpcję, jedną czwartą odkładać na nieoczekiwaną potrzebę (czarną godzinę), a połowę wykorzystywać w dalszych interesach – stanowi to bardzo wysoki wskaźnik

---

¹³ J. Reissig, *A Visible Illusion: The Truth About the Money* <http://www.tricycle.com/feature/a-visible-illusion-the-truth-about-money>

reinwestycji, jeśli traktować te założenia dosłownie.

Wczytując się w jego rady, odnieść można wrażenie, że blisko mu do podejścia protestanckiego w tej materii.

Buddyści zaangażowani pochwalają ideę powstawania lokalnych banków i funduszy oszczędnościowo-pożyczkowych zwiększających ilość kapitału dostępnego dla mieszkańców i miejscowych przedsiębiorstw oraz umożliwiającym ludziom inwestowanie w firmy sąsiadów i w obrębie własnej społeczności, nie zaś w anonimową gospodarkę globalną. Zgodnie z ich zaleceniami: *“Ulokuj swoje pieniądze w lokalnym banku. Korzystaj z usług finansowych niezależnego banku lub towarzystwa kredytowego, które stawia sobie za cel służyć twojej społeczności. Jeśli wszystkie banki w twojej okolicy są filiami wielkich banków krajowych albo międzynarodowych, to poproś ich kierowników o dane pozwalające porównać sumę depozytów miejscowej ludności z sumą kredytów udzielanych miejscowym przedsiębiorstwom i osobom prywatnym. Jeśli miejscowe lokaty znacznie przewyższają miejscowe kredyty, to znaczy, że lokalne pieniądze nie wspierają lokalnej gospodarki. Istotne jest, żebyś wiedział, że twoje pieniądze wspierają rynek lokalny a nie zaburzają stabilności gospodarki, wędrując do skarbcza globalnej finansjery.”*¹⁴

Powstało wiele opracowań dotyczących strategii inwestycyjnych w oparciu o filozofię buddyjską. W najbardziej znanej z nich, *“It’s not about the Money”* (Brent Kessel), autor przytacza swoje wskazówki do osiągnięcia “finansowej nirwany”. Przede wszystkim skupia się na “drodze środka”, którą rozumie jako zrównoważone inwestowanie w firmy, które osiągają najlepsze wskaźniki ekologiczne. Jego wytyczne przy podejmowaniu finansowych decyzji (zaczepnięte z tradycji buddyjskiej), to: rozważa, głęboka świadomość, prostota, hojność, opanowanie, nie-szkodzenie. Kładzie on nacisk na to, że każdy z nas może zmieniać świat poprzez swoje wybory konsumpcyjne i inwestycyjne.¹⁵

2. IDEA KREDYTU W BUDDYŹMIE

Bardzo istotne jest wywiązywanie się z finansowych zobowiązań wobec rodziny i pracowników. Zgodnie z buddyjską wizją prawa karmy, każdy czyn domaga się zapłaty, a każdy zaciągnięty dług należy spłacić.

---

¹⁴ A. Badiner, *Uważność na targowisku: globalny rynek i masowa konsumpcja a świadome życie.*, Warszawa 2004, s. 313

¹⁵ B. Porter, *A Buddhistish Investment Experience* <http://blog.abacuswealth.com/blog-0/bid/365194/A-Buddhistish-Investment-Experience>

Koncept lichwy jest mocno krytykowany, zarówno w Sutrach (700-100 p.n.e.) oraz w Buddyjskich Przypowieściach (600-400 p.n.e.). W drugim tysiącleciu naszej ery, pojęcie lichwy zaczęto interpretować nieco odmiennie - stwierdzono, że tylko zawyżone oprocentowanie, znacznie przekraczające legalną stopę oprocentowania jest godne potępienia.¹⁶

ROZDZIAŁ IV: BANKOWOŚĆ BUDDYJSKA

1. ETYCZNE FUNDAMENTY BANKOWOŚCI KLASYCZNEJ A EKONOMIA BUDDYJSKA

Zgodnie z badaniami M. Webera, moralnymi fundamentami kapitalizmu w Europie Zachodniej i USA, w tym również współczesnego systemu bankowego i klasycznej bankowości, była utalitarystyczna etyka protestancka kaliwinizmu. W praktyce amerykańskich kapitalistów zamożność była oznaką wybrania przez Boga, gdyż możliwość zarabiania pieniędzy, jeśli odbywała się w sposób legalny, świadczyła o sprawności w zawodzie, rozumianej jako łaska Boża, i tym samym była zapewnieniem przyszłego zbawienia. Podstawowymi wartościami, jakie miały być wyznawane przez protestantów były - jak wymienia B. Franklin - pilność, umiar, akuratność, punktualność i sumienność.

Analizując etykę podmiotów obecnych na rynkach finansowych, dostrzec można, że została ona znacznie pozbawiona fundamentów teologicznych. Przetrwały świeckie postawy, i do dnia dzisiejszego zachowały się przede wszystkim indywidualistyczne motywacje racjonalnego pomnażania środków finansowych.¹⁷

Indywidualizm, rozumiany jako dbanie przede wszystkim o własny interes, stanowi immanentną część działalności rynków finansowych oraz klasycznej ekonomii. Tym samym można stwierdzić, że jest to podstawowa charakterystyka różnicująca bankowość klasyczną od bankowości stosującej zasady buddyjskie, która celuje w promocję zrównoważonego rozwoju i niwelowanie nierówności społeczno-ekonomicznych. Banki buddyjskie muszą być wrażliwe na potrzeby społeczne, w związku z tym, że podstawowym celem ich działalności nie powinno być generowanie zysku, ale zapewnienie osiągnięcia celów społeczno-ekonomicznego rozwoju oraz redukcji biedy.

---

¹⁶ *Money Matters: Usury in Hinduism and Buddhism*: <http://ibfn.wordpress.com/2009/04/24/money-matters-usury-in-hinduism-and-buddhism/>

¹⁷ A. Czerniak, ... op. cit., s. 198

2. BANKOWOŚĆ BUDDYJSKA - NA PRZYKŁADZIE BANKU SARVODAYA¹⁸

Powstający z inspiracji buddystów ludowy ruch samopomocy Sarvodaya Shramadana Sangmaya jest największą organizacją pozarządową na Sri Lance, działającą w tysiącach wiosek. Uosabia model rozwoju odmienny od tego, który wyznają i propagują kraje uprzemysłowione.

Jednym z elementów programu Ruchu Sarvodaya było stworzenie wiejskich banków i mikropożyczek, poprzez wykreowanie systemu bankowego dla ludzi. Ariyaratne (założyciel ruchu) postrzega bankowość jako klucz do bezagresyjnej rewolucji, której poszukuje Sarvodaya.

Sarvodaya (w przeciwieństwie do Sampath Banku, który omówiony zostanie w kolejnym podrozdziale), chciała być nie tylko alternatywą dla banków rządowych, ale także dla wszelkich banków komercyjnych. I tak jak w Sampath Banku, ludzie mogli zostać tylko częściowymi udziałowcami, tak w Sarvodaya Bank każdy może zostać właścicielem lub menedżerem placówki. Co więcej, banki te są zarządzane przez lokalne komitety ludności.

System bankowy i kredytowy Sarvodaya w 2002 roku obejmował swoim działaniem 3000 wiosek i posiadał lokalne banki w 670 wioskach. Zazwyczaj były one umiejscowione w domach osób należących do społeczności.

Sarvodaya wprowadziła zmiany, które pozwoliły wyeliminować bariery, które zazwyczaj zniechęcały ubogą ludność do występowania o kredyt lub pożyczkę w banku komercyjnym. Sarvodaya oferowała pożyczki po znacznie niższym oprocentowaniu niż banki komercyjne oraz sprawiła, że proces przyznawania pożyczki znacznie się uprościł. (mniej biurokracji, bliżej zlokalizowane banki, decyzje kredytowe podejmowane przez lokalną społeczność).

Sarvodaya nie upiera się tylko przy małych pożyczkach i zapewnia szeroki wachlarz usług, aby wspomagać projekty, które potrzebują finansowania. Banki Sarvodaya wyznają buddyjskie zasady, które są naprawdę wcielane w życie. Dla przykładu, Sarvodaya odmawia udzielania pożyczek dla przedsięwzięć, które wymagają zabijania zwierząt.

Efekty działalności Banków Sarvodaya mogą być zmierzone na kilka sposobów. Na poziomie lokalnym, banki te umożliwiły wielu ludziom rozpocząć oszczędzanie oraz swoje

---

¹⁸ D. Keown, *Buddhist Studies from India to America: Essays in Honor of Charles S. Prebish*, Routledge, Oxon, New York, 2006

własne małe biznesy. Co bardzo znaczące, większość menedżerów banków stanowiły kobiety; to również do nich trafiła większość pożyczek. Na szerszą skalę, Sarvodaya postrzega swoje działania jako oddolne rzucenie wyzwania rządowi i korporacyjnemu establishmentowi. Te lokalne banki umożliwiają ludności wiejskiej inwestować swój majątek w lokalną społeczność, zamiast być eksportowane do miasta i wspierać międzynarodowe banki. Ariyatne uważa te programy bankowe nie jako wsparcie dla rolników, aby ci odnaleźli się w obecnym ładzie ekonomicznym, ale jako podstawę do całościowej socjalnej rewolucji, która przyniesie w przyszłości nową strukturę ekonomiczną.

Co szczególnie interesujące, Sarvodaya, mimo że przestrzega etosu buddyjskiego, nie definiuje siebie jako organizacja buddyjska, ponieważ stara się transcendować ponad wszelkimi podziałami.

3. MARKETINGOWE ZASTOSOWANIE BUDDYZMU W BANKOWOŚCI

3.1. BANK SAMPATH

Przykładem banku, który określał się jako “buddyjski” był Sampath Bank na Sri Lance. Rola, jaką odegrał była znacząca, ponieważ złamał on bankowy paradygmat banków państwowych, które działały w Sri Lance od czasów kolonialnych. Bank ten powstał na lankijskiej tradycji i spróbował połączyć ją ze współczesnością.

Sampath Bank rozrastał się poprzez otwarcie wielu oddziałów w Kolombo i okolicach. Jak pisze Kemper, *“Coś znacznie więcej niż wpłacanie i wypłacanie pieniędzy się tam odbywało - zachodziła również przemiana z bankowości jako funkcji czysto państwowej na prywatne przedsięwzięcie, pomiędzy kolonialną tradycją a nowoczesnością”*. Sampath Bank zaadoptował strategię stania się bankiem dla ludzi, obiecując im “niezależność od zagranicznych banków”. Nie był to jednak bank tylko dla ludzi, celował w stanie się bankiem dla lankijskich buddystów. Bank swoje początki bierze z sugestii kilku członków Światowej Federacji Buddystów zgłoszonych w kierunku N.U. Jayawardene (późniejszego założyciela banku), o potrzebie stworzenia Międzynarodowego Banku Buddystów.

Mimo iż ta sugestia nigdy się nie zmaterializowała, Jayawardene założył Sampath Bank jako bank dla ludzi mających powiązania z lankijskimi Buddystami. Jak odnotował Kemper, bank ów stał się jednym lankijskim bankiem - który przyjął lankijską nazwę, napisaną lankijskim pismem.¹⁹

---

¹⁹ S. Kemper, *Buying and believing*, University of Chicago Press, 2011, 137

Bank reklamował się jako mający buddyjski charakter, używając cytatów Buddy na temat oszczędzania i inwestowania. Pozwalał ludziom stać się udziałowcami, co wcześniej nie było spotykane w tym kraju. Przykład Sampath Banku pokazuje znaczącą próbę wcielenia buddyjskich wartości do rozwiązania współczesnych problemów. Zrewolucjonizował on system bankowy na Sri Lance. Jednocześnie, bank ten często bywa krytykowany za afiszowanie się z hasłami buddyjskimi, przy jednoczesnym postępowaniu nie zawsze zgodnym z etosem. Dla przykładu, mimo iż powstało wiele placówek Sampath Banku na terenie całego kraju, większość operacji finansowych wykonywanych jest jedynie w Colombo. Co więcej, finansuje on wszelkiego rodzaju pożyczki i kredyty, również na te, których cele sprzeczne są z zasadami Buddyizmu.

3.2. MBANK

Co może wydać się szczególnie interesujące, motyw połączenia Buddyizmu i bankowości pojawił się również w Polsce - w kampanii reklamowej mBanku.

Mimo, iż pomysł zdecydowanie niewiele miał wspólnego z wcielaniem idei filozofii buddyjskiej w świat finansów, to jednak warto ten przypadek odnotować.

Kampania przedstawiała mężczyznę poszukującego w życiu równowagi, alter ego, któremu ukazuje się buddyjski mistrz, podpowiadający mu, że środkiem do osiągnięcia celu jest skorzystanie z oferty mBanku. Hasłem reklamowym było "Poczuj, jak dobro do Ciebie wraca." (Nawiązujące do buddyjskiej zasady odpowiedzialności, połączonej z koncepcją *karmy*.)²⁰

4. BANKOWOŚĆ BUDDYJSKA - KOLEJNA KONCEPCJA

W grudniu 2012 roku Inside Investor ujawnił informację, iż Rząd Tajlandzki jest na wstępnym etapie planowania otwarcia banku uformowanego na zasadach buddyjskich. Miałyby to być finansowa instytucja specjalnego przeznaczenia, stworzona analogicznie do Islamskiego Banku Tajlandii.

Według Dr. Rak Vorrakitpokatorna, Zastępcy Dyrektora Islamskiego Banku Tajlandii,

²⁰ Kampania reklamowa mBanku: <http://media.mbank.pl/pr/232957/mbank-ekonto-z-budda-i-premia-600-zl>

z pewnością znalazłby się popyt na tego typu usługi, biorąc pod uwagę fakt, że niektóre świątynie buddyjskie posiadają oszczędności w wysokości ponad 300 milionów dolarów.

Tajlandzkie Ministerstwo Finansów szacuje, że buddyjskie klasztory i świątynie posiadają aktywa w wysokości ponad 6,6miliarda dolarów. Pieniądze te są na ten moment zdeponowane w komercyjnych bankach oraz w państwowym banku Government Savings Bank.

Buddyjski bank działałby w oparciu o zasady filozofii buddyjskiej (nie udzielałby np. pożyczek na przemysł związany z hazardem czy produkcją broni).

Pojawiają się jednak głosy krytyki dla tego pomysłu w Tajlandzkim środowisku finansowym. Główną trudnością dla takiego banku byłoby działanie praktycznie nie udzielając pożyczek (ponieważ uważa się, że świątynie nie mogłyby być zabezpieczeniem kredytu - późniejsze konfiskowanie majątku wspólnoty byłoby sprzeczne z normami społecznymi). Inni z kolei twierdzą, że Bank Buddyjski mógłby być ciekawym modelem dla ekonomii społecznej i są zainteresowani, jak tego typu organizacja będzie odzwierciedlać w swoich działaniach zasady Dharmy, czyli "Ścieżkę właściwego działania".²¹

WNIOSKI

W pracy ujęte zostały podstawowe założenia Buddyzmu dotyczące życia gospodarczego oraz ich współczesna interpretacja, zaczerpnięta z wielu źródeł traktujących o tak zwanym "Buddyźmie zaangażowanym".

Po analizie stosunku Buddystów do koncepcji bogactwa, ubóstwa, czy też samego znaczenia pieniędzy z łatwością można dostrzec, że odbiegają one znacząco od wzorców zachodnich. Pokazano również, że etyka buddyjska stoi zdecydowanie w opozycji do rządzącego w tym momencie światem finansowym kapitalizmu globalistycznego.

Jednocześnie, w pracy zaprezentowane zostały przykłady podjętych prób zastosowania wytycznych Buddyzmu w bankowości. Przypadek Banku Sampath pokazał, że nawiązanie do tradycji buddyjskiej zdecydowanie może być istotnym czynnikiem sukcesu tegoż banku. Z kolei idea Ruchu Sarvodaya zaprezentowała, jak poważne zmiany mogą zostać oddolnie wprowadzone właśnie dzięki wcieleniu ideałów buddyjskich w świat finansowy. Koncepcja Buddyjskiego Banku Tajlandii pokazuje natomiast, że temat

---

²¹ *Thailand ponders launch of Buddhist Bank* - <http://investvine.com/thailand-considers-launch-of-buddhist-bank/>

bankowości buddyjskiej jest interesującym, wciąż rozwijającym się zjawiskiem z dostrzeganym przez niektórych dużym potencjałem.

WYKAZ LITERATURY

1. A. Czerniak, *Religie światowe wobec współczesnych wyzwań gospodarczych*, Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa, 2011
2. K. Kietliński, *Etyka w biznesie i zarządzaniu*, Oficyna Ekonomiczna, Warszawa, 2005
3. *National and World Religion Statistics: Buddhism – World* http://www.adherents.com/Na/Na_94.html
4. *Buddhists in the world* www.vipassanafoundation.com
5. S. Inoue, *Nowa ekonomia dla ratowania Ziemi – buddyjski punkt widzenia*, [w:] *Uważność na targowisku: globalny rynek i masowa konsumpcja a świadome życie*, Jacek Santorski&Co, Warszawa 2004
7. L. Karczewski, *Etyka gospodarcza Orientu*, Politechnika Opolska, Opole 2009,
8. C.S Queen, *Introduction: A New Buddhism, Engaged Buddhism in the West*, Wisdom Publications, Boston, 2000
9. J. Sieradzan, *Ekonomia buddyjska a kapitalizm* [w:] *Etyka gospodarcza Orientu*, Politechnika Opolska, Opole 2009,
11. R. Kossakowski, *Budda w kulturze konsumpcji*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2011
13. P.D. Premasiri, *Religious values and the measurement of poverty: A Buddhist perspective*, A Consultation On WDR 2000/01: Poverty and Development, Johannesburg, 1999
14. J. Reissig, *A Visible Illusion: The Truth About the Money* <http://www.tricycle.com/feature/a-visible-illusion-the-truth-about-money>
15. A. Badiner, *Uważność na targowisku: globalny rynek i masowa konsumpcja a świadome życie.*, Warszawa 2004,
16. B. Porter, *A Buddhistish Investment Experience* <http://blog.abacuswealth.com/blog-0/bid/365194/A-Buddhistish-Investment-Experience>
17. *Money Matters: Usury in Hinduism and Buddhism*: <http://ibfn.wordpress.com/2009/04/24/money-matters-usury-in-hinduism-and-buddhism/>
19. D. Keown, *Buddhist Studies from India to America: Essays in Honor of Charles S. Prebish*, Routledge, Oxon, New York, 2006
20. S. Kemper, *Buying and believing*, University of Chicago Press, 2011,
21. *Kampania reklamowa mBanku*: <http://media.mbank.pl/pr/232957/mbank-ekonto-z-budda-i-premia-600-zl>
22. *Thailand ponders launch of Buddhist Bank* - <http://investvine.com/thailand-considers-launch-of-buddhist-bank/>